

Wiesław Andrukowicz, Renata Towlson

Z żalem żegnamy Panią Profesor Janinę Parafiniuk-Soińską (1922–2012)

Pedagogika Szkoły Wyższej nr 1, 9-13

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**Z żalem żegnamy Panią Profesor
Janinę Parafiniuk-Soińską
(1922–2012)**

* * *

Tuż przed rozpoczęciem nowego roku akademickiego dotarła do nas smutna wiadomość, że zmarła Pani Profesor Janina Parafiniuk-Soińska, nauczycielka akademicka, uczona, była pracownica Uniwersytetu Szczecińskiego. Pożegnaliśmy Autorkę dziewięciu monografii (*Przygotowanie dzieci do nauki w klasie pierwszej szkoły podstawowej* 1971, *Struktura i efekty samodzielnego studiowania* 1976, *Studenci a kultura* 1986, *Samodzielne uczenie się w procesie dydaktycznym* 1988, *Teoretyczne i empiryczne przesłanki doboru celów i treści kształcenia nauczycieli* 1994, *Zarys pedagogiki wczesnoszkolnej* 1996, *O bogaceniu i uspojnieniu komunikatów* 1999, *Przemiany w polskich programach wczesnej edukacji* 2000, *O międzyludzkiej komunikacji* 2003) oraz ponad setki artykułów i rozpraw naukowych, także Redaktorke kilku znaczących prac zbiorowych¹.

Już pobieżny wgląd w tytuły książek pozwala nam skonstatować, że dostaliśmy w darze dwa obszary zainteresowań i eksploracji badawczych Autorki. Pierwszy, do którego impulsem była praca nauczycielki w szkole podstawowej, dotyczył jej badań nad celami i sposobami kształcenia w edukacji wczesnoszkolnej, drugi, związany z Jej pracą na uczelni, dotyczył analiz zadań, struktury i ewaluacji procesów studiowania, zwłaszcza przyszłych pedagogów.

Długoletnia i wielowymiarowa aktywność zawodowa i naukowa Pani Profesor rozpoczęła się wraz z podjęciem pracy w 1946 roku w szkole podstawowej w Ruszkowie, gdzie została wyróżniona za pracowitość i inno-

---

¹ Wykaz wszystkich prac opublikowanych przez Janinę Parafiniuk-Soińską do 1997 roku znajduje się w monografii poświęconej pięćdziesięcioleciu jej pracy pt. „Trwanie i zmiana”, K. Jaskot (red.), Szczecin 1997, s. 209–218.

wacyjność. W 1949 roku zaproponowano Jej pracę w Kuratorium Okręgu Szkolnego w Szczecinie na stanowisku wizytatora, a następnie kierownika Oddziału Szkolnictwa Podstawowego, zaś po kilku latach kierownika sekcji w Wojewódzkim Ośrodku Doskonalenia Kadr Oświatowych.

W międzyczasie ukończyła (1958) studia magisterskie na Uniwersytecie Warszawskim, by 1961 roku podjąć pracę na stanowisku dyrektora I Studium Nauczycielskiego w Szczecinie. Z chwilą utworzenia w 1968 roku Wyższej Szkoły Nauczycielskiej, po obronie dysertacji na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych, rozpoczęła istotny rozdział w swej pracy akademickiej, gdzie w ramach Wydziału Nauczania Początkowego prowadziła Zakład Metodyki Nauczania Początkowego.

W momencie powstania w Szczecinie Wyższej Szkoły Pedagogicznej Pani Profesor została zatrudniona na stanowisku docenta oraz kierownika Zakładu Dydaktyki Ogólnej. W tym właśnie czasie (1975) dostałem propozycję pracy w Jej zakładzie na stanowisku starszego asystenta i od tamą nasze drogi łączyła praca dydaktyczna i badawcza. Pani Profesor była między innymi promotorem mojej pracy doktorskiej. W roku 1976 Janina Parafiniuk-Soińska uzyskała stopień doktora habilitowanego, a w latach 1978–1985 jako dziekan kierowała Wydziałem Pedagogicznym.

Nowy rozdział swojej pracy akademickiej Pani Profesor rozpoczęła wraz z powołaniem Uniwersytetu Szczecińskiego (1985), gdzie piastowała stanowisko dyrektora Instytutu Pedagogiki i Psychologii oraz kierownika Zakładu Dydaktyki Ogólnej. Warto zauważyć, że brała, szczególnie w czasie burzliwego budowania zrębów nowej uczelni, aktywny udział w pracach wielu komisji wydziałowych i senackich, udzielała się w różnych formach współpracy ze środowiskami naukowymi (zwłaszcza z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), a także z ośrodkami doskonalenia nauczycieli, między innymi będąc konsultantem naukowym Sesji Postępu Pedagogicznego, współpracując z redakcjami „Nauczania Początkowego” i „Życia Szkoły”, a także aktywnie działając w zespole zajmującym się problemami edukacji przy Ministerstwie Edukacji Narodowej.

Ważną formą aktywności naukowej Pani Profesor były prowadzone przez Nią prace badawcze: w latach 1987–1990, w ramach ogólnopolskiego Problemu CPBP 08.04, gdzie kierowała osiemnastoosobowym zespołem realizującym temat „Cele i treści kształcenia na kierunkach

pedagogicznych”, zaś w latach 1988–1989, w ramach Problemu CPBP 08.17, kierowała trzydziestoosobowym zespołem weryfikującym temat „Funkcjonowanie i kierunki rozwoju systemu nauczania początkowego”, co wyraźnie ukazuje ową dwutorowość zainteresowań badawczych Pani Profesor, która jest zauważalna także w przypadku organizowanych przez nią konferencji naukowych i metodycznych.

O ile wymiernym efektem Jej działalności naukowej są wydrukowane książki, artykuły i recenzje, o tyle trudniej jest zmierzyć jej działalność dydaktyczną i społeczną, jednak również w tym zakresie imponująca jest ogromna liczba wypromowanych absolwentów różnych studiów, w tym kilkuset z tytułem magistra, kilku z tytułem doktora. Równie efektywna była współpraca z licznymi ośrodkami kształcenia nauczycieli, gdzie prowadziła odczyty i konsultacje.

Można powiedzieć, że Pani Profesor nigdy nie przeszła na emeryturę, bowiem do końca, chociaż już poza Uniwersytetem Szczecińskim, pracowała na uczelni niepublicznej, zachowując swój niepokorny stosunek do rzeczywistości i postawę nauczycielki-naukowca, wymagającej bardzo wiele od siebie, lecz także od innych. Pamiętam, z jaką konsekwencją egzekwowała swoje wymagania, gdy jako asystent i doktorant próbowałem usprawiedliwiać swoje braki, a jednocześnie potrafiła zrozumieć, gdy siemienne warunki pracy naukowej nie pozwalały na optymalny rozwój naukowy. Ostatnie spotkanie z Panią Profesor pamiętam z pozycji dyrektora instytutu, w którym pracowała, będąc pełen podziwu dla twórczej inicjatywy i ciągle nowych wyzwań badawczych, obserwowałem, z jaką werwą i optymizmem podchodzi do swoich zadań, przerastając pod tym względem wielu młodych ludzi.

Nie siląc się na jakąś syntezę dorobku naukowego, dydaktycznego i społecznego Pani Profesor, chciałbym powiedzieć, iż była osobą, która wiedziała, czego chce i często wbrew sugerowanym opiniom takiego czy innego środowiska naukowego potrafiła bronić swojego poglądu. Już w swojej pierwszej książce (*Przygotowanie dzieci do nauki w klasie pierwszej szkoły podstawowej*) stwierdziła dość radykalnie, jak na tamte czasy, że dzieci rozpoczynające naukę w szkole mają wyższy poziom rozwoju umysłowego niż aktualne wymagania programowe, wywołując tym nie tylko środowiskową, ale i ogólnopolską debatę nad kondycją naszej szkoły. Te i inne radykalne stwierdzenia i tezy spowodowały, że jako nauko-

wiec skazała sama siebie na „bycie poza układem”, lecz paradoksalnie pozwoliło jej to wyostrzyć spojrzenie na wiele trudnych problemów. Dlatego w panteonie uczonych będzie dostojnie i cierpliwie czekać na poważne odczytanie swoich tekstów.

Mnie tylko pozostaje zachęcić siebie i innych do podjęcia większego wysiłku i rzetelnego studiowania spuścizny Pani Profesor Janiny Parafiniuk-Soińskiej, bowiem naprawdę zasługuje ona na włączenie jej do współczesnego dyskursu o kondycji naszych szkół na każdym szczeblu kształcenia, jak również o kondycji nauczyciela. To, z oczywistych względów, nagle wspomnienie niech będzie wyrazem naszej pamięci o osobie szczerze zaangażowanej w rzeczywistą przemianę dokonującą się w pedagogice wczesnoszkolnej i pedagogice szkoły wyższej i niech ten dwugłos pozostanie symbolem Jej twórczości i życia.

Wiesław Andrukowicz
Szczecin, 24 września 2012

* * *

Wiadomość o śmierci Profesor Janiny Parafiniuk-Soińskiej dotarła do mnie na Wyspy Brytyjskie w szary, deszczowy poranek. Szarość natury jeszcze bardziej poszarzała i poczułam, że utraciłam bliską osobę.

Nie wątpię, że pojawią się wkrótce analizy pism Pani Profesor. Może także znajdzie się ktoś, kto pokusi się o napisanie rzetelnej biografii. Póki co dzielę się moim osobistym doświadczeniem ludzkiego wymiaru Pani Janiny.

W roku 1988, jako absolwentka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, zamierzałam powrócić do Szczecina i rozpocząć pracę na Uniwersytecie Szczecińskim. Profesor przeprowadziła ze mną długi wywiad. Niewiele pamiętam z jego treści, chociaż utkwiło mi pytanie o zaangażowanie polityczne. Do dzisiaj nie wiem, co Profesor oczekiwała usłyszeć, ale z pewnością moja ówczesna apolityczność nie były po oficjalnej linii. Trzy miesiące później dostałam ofertę pracy na stanowisku asystenta.

Zakład Dydaktyki Ogólnej Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Szczecińskiego był moim miejscem pracy. Intelktualnym domem pozostał ośrodek poznański. Tam kontynuowałam seminarium doktorskie i tam też obroniłam swoją pracę poświęconą celom nauczania szkolnego. Pani Profesor została powołana na jednego z recenzentów dysertacji. To było wyzwanie. Przeczytała pracę kilka razy. Wielokrotnie dyskutowaliśmy moje ujęcie celów, a szczególnie tezę, że kształcenie uwagi jest filozoficzną podstawą nauki szkolnej. Dla rzetelnego, mocno osadzonego w szkolnych realiach metodyka i dydaktyka spotkanie z moją myślą wymagało otwarcia się na inny wymiar. I cóż to było za otwarcie!

Tak rozpoczął się przyjacielski etap w naszej relacji, który kultywowałyśmy długo po moim wyjeździe z kraju w 1994 roku. Ciekawa korespondencja, serdeczne spotkania w czasie moich odwiedzin w Szczecinie i to ogromne wzajemne zaufanie do intelektualnych poczynań i emocjonalnych przeżyć. Podczas jednej z naszych długich pogawędek Pani Janina z rozbijającą szczerością powiedziała, że skrzyżowanie się naszych dróg życiowych pokazało jej trzeci wymiar. „Moja dydaktyka jest dwuwymiarowa, pani Renato” – zwracałyśmy się do siebie w trzeciej osobie, jak to było w zwyczaju pokolenia Pani Profesor – „pokazała mi pani trzeci wymiar, którego nie tylko nie dostrzegalam, ale też nie wierzyłam, że w nauce istnieje”.

Dla profesora wysokiej klasy takie wyznanie należy do rzadkości. Świadczy ono o intelektualnej skromności zbudowanej na prawdziwie twórczym wysiłku i emocjonalnej równowadze. Pani Janina umiała się zadziwić, sprzeciwić, zgodzić i pogodzić. Taką Ją kochałam i zachowuję w serdecznej pamięci.

Renata Towlson
Nottingham, 3 października 2012 r.